

2025-04-11

Till
Södertälje kommun
Samhällsbyggnadskontoret
Planenheten
151 89 Södertälje
E-post: sbk.plan@sodertalje.se

YTTRANDE

Samråd förslag till detaljplan för Karleby 2:9 m fl Igelstaverket i Södertälje (Dnr SBN 2018/002176)

Sammanfattning

Vi är inte negativa till CCS-teknik som metod att avskilja koldioxid. Dock innebär en CCS-anläggning vid Igelsta enligt förslaget så stora negativa konsekvenser för allmänhet, natur, biologisk mångfald och Södertäljes arv som sjöfartsstad att den är olämplig. Därför avstyrker vi ett genomförande.

Vi vill dock tillägga att om en del av verksamheten kan flyttas över till den nuvarande oljehamnens område (tvärsöver Igelstafjärden), om ingen ny väg byggs öster om anläggningen (dvs den nuvarande grusvägen blir kvar), om allmänhetens fortsatta tillgång till stranden och den del av skogsområdet som blir kvar söder om det som behövs för en (utrymmesmässigt reducerad) CCS-anläggning värnas så är vi beredda att göra ett nytt ställningstagande.

CCS - en dyr "nödlösning"

Det finns många "låg hängande frukter" vad gäller att minska koldioxidutsläppen. Allt från energisparande åtgärder av fastigheter till radikalt höjda priser på (eller förbud mot!) fossila bränslen. För att inte nämna satsningar på kraftslag som gör nytta i närtid, som el från vind och sol med mera. Dock är många av dessa i realiteten inte särskilt "låg hängande" eftersom de förutsätter radikala, "obekväma", politiska beslut.

Därför får vi finna oss i en "anarkistisk" utveckling, där vi får välkomna satsningar av olika slag, vilka de än är. Här kan satsningar på CCS-anläggningar vara aktuella. Problemet är bara, vilket Naturskyddsföreningen (Riksföreningen) varnar för, att CCS kan fördröja en nödvändig omställning; en ursäkt för att fortsätta använda fossila bränslen! Detta pekar också planbeskrivningen på i det man skriver att "satsningar på CCS kan minska viljan att ställa om till förnybar energi".

När det gäller CCS-anläggningar baserade på biobränslen är Naturskyddsföreningen positiv till forskning och utveckling, men sådana satsningar får inte leda till konflikt med andra hållbarhets- och miljömål samt hota matproduktion och biologisk mångfald! I detta fall därtill en **konflikt med samhällets behov av områden för invånarnas rekreation och friluftsliv**. Ty planbeskrivningens förslag utgör ett direkt hot mot de redan idag begränsade områdena i detta avseende! Varhelst det föreslås, eller kan komma att föreslås, CCS-anläggningar finns det invändningar. Det kan röra miljö, natur, kulturmiljö, risker, energikrävande transporter med mera. Här uppfattar vi att en lokalisering som den föreslagna är så "idealisk" som den kan bli, jämfört med andra tänkbara ställen.

Den är belägen intill, och samverkar med, en transportmässigt fördelaktig redan befintlig stor och energikrävande anläggning - som dessutom genererar mycket stora utsläpp av koldioxid. **Om det inte vore för just den stora påverkan på närmiljön!**

Påverkan på (när)miljö, rekreation och friluftsliv

Det nu aktuella förslaget till Detaljplan för Karleby 2:9 m fl (Igelstaverket) från Södertälje kommun föregicks 2023 av ett avgränsningssamråd i vilket vi deltog med ett yttrande till Söderenergi, daterat 2023-12-15. När vi nu tar del av detaljplaneförslaget så ser vi något ganska annorlunda än det som beskrevs i Söderenergis avgränsningssamrådshandlingar. Där hölls öppet för fortsatt allmän tillgång till strandpartiet, inkl möjlighet att färdas på den nuvarande Nynäsvägen med motorfordon, cykel eller gång.

Det mest avvikande jämfört med tidigare är att är att sådan allmän tillgång nu i princip helt avförs. Istället ska det anläggas en ny bil-, cykel- och gångväg på östra sidan, i princip längs den nuvarande grusvägen, och därmed ta mark i anspråk från den redan smala spridningskorridoren mellan Igelstaanläggningen och AstraZenecas anläggning.

Den nuvarande spridningskorridoren, om än smal, fungerar idag som en anslutning till naturen bortom AstraZeneca (Gärtuna, Skarlunda m fl) samt i någon mån till stränderna vid Hall liksom naturen österut. Spridningskorridorens viktiga roll är också framhåvd i planbeskrivningen: *"ett område vars södra del utgör en del av en grön kil, utpekad som en del av den regionala gröstrukturen enligt RUFSS 2050. Naturområdena ingår i större sammanhängande skogsområden och utgör en del av det regionala spridningssambandet för äldre tallskog som passerar genom Södertälje stad"*.

Dessa områden utnyttjas flitigt för friluftsliv och rekreation. Här finns en elbelyst motionsslinga, väl använd av allmänheten, i synnerhet närboende, såväl som av personal vid AstraZeneca (vars fritidsanläggning har direkt anslutning till naturen), fritidsskolan och elever vid Vittraskolan. Bland närboende idag finna boende vid Igelsta strand, Igelsta, Hästhagen, Viksängen, Jägmästaren och Fornhöjden. Bara dessa omfattar idag om ett befolkningsunderlag om flera tusen personer. Det blir också allt fler närboende; hundratals bostäder för totalt över tusen personer är planeras vid Viksängen/Floretten, Jägmästaren och Fornhöjden!

Den nya dragningen av Nynäsvägen (två alternativ) innebär därmed något radikalt annorlunda än den nuvarande grusvägen. Grusvägen har idag uppskattningsvis 10-20 fordonsrörelser, nästan bara personbilar, (låg fart) per timme dagtid. Den nya vägen blir en allmän, tvåfilig, belagd väg som ska hantera över 2000 fordonsrörelser per dygn; dagtid uppskattningsvis 100-200 per timme! Förutom personbilar blir det även tung trafik! Därtill utlovas en (separat?) cykel- och gångbana, vilket förstås är bra – men det är enkelt att förstå hur liten plats det blir för friluftsliv och rekreation när dessa bil-, cykel- och gångvägar anläggs!

En faktor i sammanhanget är också hur (o)användbar denna smala remsa natur kommer att bli med tanke på trafikbuller! Vi noterar här en klar brist i planbeskrivningen, som under rubriken Buller inte alls nämner dess påverkan på de som bevisar detta smala område. Faktum är att en stor del av det nuvarande Östertäljespåret, i synnerhet dess norra del, kommer att bli näst intill oanvändbart för rekreation bara på grund av trafikbuller! Beträffande "natur" så blir spridningskorridoren så smal att den bara "med möda" kan benämnas – och fungera som – spridningskorridor. Av de två alternativ som föreslås för (den nya) vägen är det ena en dragning tvärs över korridoren (upp mot AstraZeneca) – något som kommer att blockera en del av önskvärd spridning. De negativa konsekvenserna för allmänhetens, inklusive skolbarnens, tillgång till naturen är uppenbar. De kommer att behöva passera ett övergångsställe för att komma dit!

Apropå brist så saknar vi också ett omnämnande i planhandlingarna av de hålvägar (fortida färd-/vandringsvägar) med ursprung från yngre järnåldern som fortfarande existerar (och används!), i synnerhet i den norra delen och strax intill berget ovanför skolan. En del av Sörmlandsleden går här faktiskt ”i” hålvägar!

Vägen utmed stranden – en del av Södertäljes arv som sjöfartsstad

Planbeskrivningen nämner att *Framtid Södertälje Översiktsplan 2050* (ÖP) redovisar planerna på att utvidga Söderenergis kraftvärmeanläggning söderut, inkl ett ”*energikluster*”. Så ur den synpunkten följer detaljplanen ÖPn. Dock nämns där de facto inte det som nu alltså föreslås, det vill säga att stänga av vägen längs vattnet för allmän trafik, inkl cykel och gång. Inte heller att allmänhetens tillgång till all natur väster om den nuvarande grusvägen söder om kraftvärmeverket och CCS-anläggningen ska stängas av! Konkret innebär denna utestängning av allmänheten från såväl hela strandområdet längs den föreslagna CCS-anläggningen som längs den befintliga kraftvärmeanläggningen att den inte längre har tillgång till stranden från kraftvärmeverkets norra del till Talludden!

Denna strand, och därmed en del av Södertäljes historia, kommer att förstöras, de facto förintas, av den nya anläggningen! Stranden vid Igelsta, från Igelstaverket till Talludden, är den sista delen naturlig strand på ca 1,5 km. Vägen där, som löper längs vattnet, har urgamla anor som en landsväg som förband Södertäljes södra delar inte bara med Hall utan även med trakterna österut, som Håga, Tysslinge, Vårsta etc.

Urgamla anor är en sak – men lika allvarligt är att bli utestängd från den magnifika utsikten över vattnet, vyn över Igelstafjärden och dess västra stränder (om än inte så natursköna pga oljehamnen med dess cisterner mm). Södertälje har anor som en sjöfartsstad, och det kan närmast betraktas som ett ”helgerån” att beröva dagens invånare en avsevärd del av kontakten med hav och sjö!

CCS – en energikrävande metod för koldioxidavskiljning

En viktig faktor i sammanhanget är att driften av CCS-anläggningar (fånga in, avskilja, komprimera, transportera, pumpa, lagra etc koldioxiden) kräver mycket energi. Planbeskrivningen anger ingen siffra utan bara att det gäller ”*en avsevärd del av den energi som produceras*”. Stockholm Exergi, som f n driver ett CCS-projekt som ska avskilja koldioxid från kraftvärmeverket i Värtan, har på en direkt förfrågan från Sveriges Natur (Naturskyddsföreningens tidning) angett att ca 70 % av den el som produceras i det verket kommer att åtgå för CCS-driften. Det innebär de facto mer åtgång av bränsle än vad som är nödvändigt för själva syftet, dvs värme- och elproduktion.

Vad gäller Igelsta-CCS-anläggningen så saknar vi en sådan beräkning, dvs hur mycket energi som kommer att åtgå för driften (allt inräknat), dvs för att fånga in och avskilja det angivna 500.000 ton CO₂. Man kan anta att ungefär samma förhållande som för Stockholm Exergis anläggning (där 800.000 ton ska avkiljas) gäller, dvs sådär 70 % av den energi som produceras åtgår för CO₂-avskiljningen. Därmed reduceras alltså den ”praktiskt användbara” elproduktionen, som idag motsvarar energi nog att förse 100.000 hushåll med el; en del som alltså måste produceras på annat sätt!

I vårt ovan nämnda yttrande till Söderenergi i samband med avgränsningssamrådet **förekommer en IKV. I den nu aktuella planbeskrivningen förekommer två stycken: IKV1 och IKV2. Utan egentlig förklaring till skillnaden. Så frågan är om den angivna mängden koldioxid avser även IKV2?** Det är inte klart uttrycket, men så uppfattar vi det inte. Därmed är frågan hur mycket energi som kommer att åtgå för driften av båda dessa? Uttryckt på ett annat sätt: **hur mycket energi blir kvar efter koldioxidinfångningen och -avskiljningen?**

Sid 3(4)

För att anknyta till inledningen av vårt yttrande om ”långt hängande frukter”: är det verkligen motiverat att använda så mycket energi för koldioxid avskiljning jämfört med andra metoder?). Därtill menar vi att det är en stor fördel att avvakta genomförandet av Stockholms Exergis CCS-anläggning vid Värtan. Visst är klimathotet akut – men med tanke på att det rör sig om ett så stort projekt, som förutom dess negativa effekter (beskrivna ovan) innebär en långsiktig uppbinding till en teknik som kan vara överspelad av andra lösningar inom inte alltför lång tid.

Nej till CCS vid Igelsta – på grund av dess påverkan på allmänhet, natur och historiska arv

Vårt yttrande avseende ovan nämnda avgränsningssamrådet 2023 avslutades med följande: *”Mot bakgrund av den stora förändring som Igelstaverket står inför, med en planerad omgörning av hela anläggningsparken, anser vi dock att ett separat CCS-projekt enligt ansökan bör avvakta tills det är möjligt att samordna CCS-anläggningen med den kommande omgörningen.”* I underlagen beskrevs nämligen ett inom inte alltför lång tid kommande större renovering eller ombygge av det ursprungliga värmeverket. Vi uttryckte alltså inte ett absolut avståndstagande från en CCS-anläggning, bara att det borde avvakta.

När vi nu har fått hela bilden, med dess stora negativa konsekvenser för allmänheten, natur, biologisk mångfald och Södertäljes arv som sjöfartsstad klart för oss så avstyrker vi med bestämdhet förslaget om en CCS-anläggning enligt förslaget. Vi vill betona att det inte beror på ett avståndstagande på CCS-tekniken som sådan utan på att platsen är olämplig.

Vi vill dock tillfoga att om en del av verksamheten vid en ny CCS-anläggning flyttas över till den nuvarande oljehamnens område (tvärsöver Igelstafjärden), om ingen ny väg byggs öster om anläggningen (dvs den nuvarande grusvägen blir kvar), om allmänhetens fortsatta tillgång till stranden och den del av skogsområdet som blir kvar söder om det som behövs av en (utrymmesmässigt reducerad) CCS-anläggning värnas så är vi beredda på ett nytt ställningstagande.

Södertälje den 11 april 2025

Naturskyddsföreningen i Södertälje-Nykvarn

Lars Klasén
ordf.
073-5638001, lars.klasen@outlook.com